

К.В.Король,

аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

Одеського національного економічного університету

м.Одеса, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Важливим питанням для розуміння сутності категорій витрат і затрат для обліку і контролю витрат в умовах практичної діяльності промислових підприємств є розуміння існуючої класифікації витрат у розрізі відповідних класифікаційних ознак та видів витрат.

У сучасній нормативній, науковій і практичній обліковій літературі відсутні єдині підходи до класифікації витрат підприємства. Ознаки класифікації, виділені авторами, є різними: за змістом, сутністю, кількістю, видами витрат. Причинами цього є різне трактування авторами змісту категорій витрати і затрат, а також постійні зміни зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування підприємств. Це, з одного боку, зумовлює появу нових напрямків класифікацій, отже – відмінності у класифікаціях. З іншого – жодна розроблена класифікація не може повністю враховувати усі можливі ознаки класифікації та види витрат.

Внаслідок існування великої кількості класифікаційних ознак, для побудови раціональної класифікації доцільним є групування ознак класифікації за певними критеріями. Розподіл класифікаційних ознак витрат за різними критеріями здійснювався багатьма вченими попередниками, зокрема: Друрі К., Бутинцем Ф.Ф., Нападовською Л.В., Сопко В.В., Мнихом Є.В., Міроновою Ю.Ю., Олійничук О.І., Шумило Ю.О., Пастернак Я.П., Погореловим Ю.С.

Проведене дослідження (табл.1) дає змогу стверджувати: майже всі автори виділяють у класифікації витрат критерій «прийняття управлінських рішень», часто відмічаються «контроль, прогнозування, аналіз та визначення фінансових результатів».

Таблиця 1

Групування класифікаційних ознак витрат у працях науковців попередників

№ з/п	Критерії (напрямки) класифікації витрат	Автор /джерело
1	Для оцінки запасів; для прийняття управлінських рішень; для контролю та регулювання.	Бутинець Ф.Ф.[1, с. 87] Друрі К. [2, с.28],
2	Прогнозування, планування і контроль; оцінка запасів та визначення фінансового результату; аналіз і прийняття управлінських рішень;	Нападовська Л.В. [5, с.98]
3	Загальноекономічний зміст, планово-обліковий, фінансовий та техніко-технологічний критерії.	Сопко В.В. підр [9, с.276]
4	Для визначення собівартості продукції (робіт, послуг) і розрахунку фінансових результатів; для раціоналізації витрат та їх планування; для контролю і регулювання витрат за центрами відповідальності	Мних Є.В. [4]
5	Організаційно-управлінський, обліково-аналітичний, фінансово-економічний критерії.	Міронова Ю.Ю. [3]
6	Для потреб фінансового, управлінського обліку та стратегічного обліку; нормування, планування, операційного, поточного та стратегічного аналізу,	Олійничук О.І. [6]
7	Управлінський аспект діяльності організації, характер і вид діяльності суб'єкта господарювання, спосіб обчислення рівня витрат залежно від об'єкту розподілу	Шумило Ю.О. [10]
8	Для представлення інформації у фінансовій звітності, для забезпечення потреб управління, проведення економічного аналізу та здійснення контролю	Пастернак Я.П. [7]
9	Для управління затратами, для реалізації функцій управління	Погорелов Ю.С. [8]

З урахуванням галузевих особливостей машинобудування та наукових здобутків попередників запропоновано такі критерії класифікації витрат операційної діяльності:

- 1) для прийняття управлінських рішень;
- 2) для відображення в обліку та звітності;
- 3) для калькулювання (визначення собівартості продукції, робіт, послуг);
- 4) техніко-виробничий критерій;
- 5) для внутрішнього контролю.

Згруповані класифікаційні ознаки витрат у розрізі запропонованих критеріїв класифікації витрат операційної діяльності для машинобудівних підприємств наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Критерії групування витрат та класифікаційні ознаки витрат запропоновані для підприємств машинобудування

№ з/п	Критерій групування	Ознаки класифікації, відповідно до критерію
1	Для прийняття управлінських рішень	за доцільністю здійснення; за центрами відповідальності; з метою розробки стратегічних планів діяльності; за ступенем урегульованості; за терміном виникнення; залежно від впливу управлінського рішення; за економічним змістом; за ступінню доцільності понесених затрат; за способом створення затрат; за сферою виникнення; за ознакою вибуття.
2	Для відображення в обліку та звітності	за економічними елементами; за видами витрат; за визначенням відношення до собівартості; за ступенем готовності; за періодом; за типом затрат; за функціональною ознакою; за єдністю складу (однорідністю витрат).
3	Для калькулювання (визначення собівартості продукції, робіт, послуг)	за видами продукції машинобудування; за статтями калькуляції в машинобудуванні; за способом віднесення на собівартість; продукції; за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат; за економічною роллю у процесі виробництва.
4	Техніко-виробничий критерій	затрати за операціями технологічного процесу машинобудування; затрати за стадіями технологічного процесу; машинобудування; за видами затрат у зв'язку з їх місцем виникнення у машинобудуванні; за галузевими особливостями та процесами машинобудування.
5	Для внутрішнього контролю	за відношенням до виконавців; за центрами затрат; залежно від охоплення планом; за ступенем підконтрольності; для контролю за ефективним використанням ресурсів; за ефективністю.

Критерій «для прийняття управлінських рішень» - передбачає розподіл витрат за ознаками їх класифікації так, щоб вони узагальнювали інформацію в корисній для управління формі без нагромаджень облікових ознак класифікації.

Критерій «для відображення в обліку та звітності» - передбачає розподіл витрат за ознаками, доцільними при складанні звітності (як фінансової так управлінської) та веденні обліку (як фінансового так і управлінського).

Критерій «для калькулювання (визначення собівартості продукції, робіт, послуг)». Машинобудівні підприємства відносяться до структуроутворюючої галузі промисловості – продукція машинобудування це засоби виробництва та впровадження досягнень НТП в усі інші галузі промисловості та сектори економіки. Отже, для ефективного управління першочерговим є виокремлення інформації про собівартість готової продукції та затрати виробництва.

Техніко-виробничий критерій. Машинобудування як і будь-яка інша галузь промисловості визначається індивідуальними особливостями виробничого процесу, які впливають на організацію та методику здійснення обліку і контролю витрат. Визначені особливості не враховані у нормативних документах та в науковій літературі. Виділений критерій охоплює ряд ознак та видів витрат, уточнених за результатами дослідження з урахуванням особливостей виробництва машинобудівних підприємств.

Критерій «для внутрішнього контролю» - об'єднав ознаки класифікації доцільні (домінантні) для внутрішніх контролерів, використання яких зумовить підвищення ефективності внутрішнього контролю витрат підприємства.

Запропонована класифікація витрат операційної діяльності враховує специфіку машинобудівного виробництва. Використання означеної класифікації підвищить оперативність обліку та внутрішнього контролю витрат, адресність внутрішнього контролю та ефективність прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Бухгалтерський словник / [за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця]. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 224с.
2. Друри, К. Введение в управленческий и производственный учет: пер. с англ./ К.Дури; под ред. С.А. Табалиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1994. – 560с.

3. Миронова Ю.Ю. Облік і аналіз витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції на підприємствах машинобудування: дис. канд. екон. наук: 08.00.09 “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит” / Миронова Ю.Ю. – К., 2011, - 240с.
4. Мних, Є.В. Економічний аналіз: підр. / Є.В. Мних – К.: Центр навч. літератури, 2003. – 412 с.
5. Нападовська Л.В.Управлінський облік: піжруч.дя вузів/Л.В. Нападовська. – 2-ге вид., доопрац.та допов. – К: Київ.нац.торг.екон.ун-т, 2010. – 648с.
6. Олійничук О. І. Витрати, доходи та прибуток у системах обліку й аналізу лісогосподарських підприємств. Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит(за видами економічної діяльності)/дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, О.І. Олійничук, - : Тернопіль, 2011. – 259с
7. Пастернак Я.П. Бухгалтерський облік та аналіз затрат основної діяльності: організація і методика: дис. канд. екон. наук: спец.08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит – Житомир, 2010 – 207с.
8. Погорєлов Ю.С. Вибір і обґрунтування методів управління затратам и підприємства. Спеціальність 08.06.01 Економіка, організація і управління підприємствами/ дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, Ю.С. Погорєлов, - Луганськ, 2005, - 247с.
9. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Навч.пос. – К: КНЕУ, 2006, 526с.
10. Шумило Ю. О. Управління витратами в умовах бюджетування на підприємстві. Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит/ дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, Ю.О. Шумило. – К, 2010, - 268с.